

Sache Neculaescu

**Livia Mocanu
Ilioara Genoiu**

**Gheorghe Gheorghiu
Adrian Țuțuianu**

INSTITUȚII DE DREPT CIVIL
CURS SELECTIV PENTRU LICENȚĂ

Contribuția autorilor:

Sache Neculaescu Temele I, IV, VI, VII

Livia Mocanu – Tema VIII

Gheorghe Gheorghiu – Temele II și III

Ilioara Genoiu – Tema IX

Adrian Țuțuianu – Tema V

**Livia Mocanu
Ilioara Genoiu**

Sache Neculaescu

**Gheorghe Gheorghiu
Adrian Țuțuianu**

INSTITUȚII DE DREPT CIVIL

CURS SELECTIV PENTRU LICENȚĂ

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2016-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, 2013, 2016, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Instituții de drept civil : curs selectiv pentru licență / Sache

Neculaescu, Livia Mocanu, Gheorghe Gheorghiu, ... - Ed. a 3-a, rev. și adăug. -
București : Universul Juridic, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-673-801-9

I. Neculaescu, Sache

II. Mocanu, Livia

III. Gheorghiu, Gheorghe

347(498)(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Abrevieri

alin.	– alineat
art.	– articol
C. civ.	– Codul civil
C. pen.	– Codul penal
C. pr. civ.	– Codul de procedură civilă
C. Ap.	– Curtea de Apel
C.S.J.	– Curtea Supremă de Justiție
Col. civ.	– colegiul civil
dec.	– decizia
Ed.	– Editură
ed.	– ediția
etc.	– etcetera (et cetera/et caetera)
Î.C.C.J.	– Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	– litera
nr.	– număr
op. cit.	– operă citată
O.U.G.	– Ordonanța de urgență a Guvernului
p.	– pagina, paginile
pct.	– punctul
s.n.	– sublinierea noastră
s. civ.	– secția civilă
s. mil.	– secția militară
S.U.	– Secțiile Unite
ș.a.	– și alții
T.S.	– Tribunalul Suprem
T.J.	– Tribunalul județean
urm.	– următoarele
v.	– a se vedea
vol.	– volum

Tema I

ACTUL JURIDIC CIVIL

Capitolul I

Noțiunea și clasificarea actelor juridice civile

§1. Noțiune. Sintagma „actul juridic civil” face parte din terminologia juridică, având un înțeles tehnic, diferit de sensul obișnuit pe care îl are cuvântul „act”, folosit pentru a desemna doar înscrisurile. În drept, termenul „act” este susceptibil de două înțelesuri: operațiune juridică (*negotium iuris*) și suportul material al acestei operațiuni (*instrumentum probationis*). Alteori, acest termen este folosit pentru a desemna actele de conduită, incluzând faptele omului, comisive sau omisive.

Spre deosebire de Codul civil de la 1864, actualul Cod civil recunoaște actul juridic unilateral ca izvor de obligații, conferindu-i astfel dimensiuni noi, determinând mai riguros efectele pe care le poate produce voința liber exprimată a subiecților de drept¹.

În mod curent, doctrina definește actul juridic ca „manifestarea de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice, adică de a naște, modifica sau stinge un raport civil concret”². Potrivit unei alte definiții mai nuanțate, actul juridic civil este „o manifestare de voință – unilaterală, bilaterală sau multilaterală – săvârșită cu intenția de a stabili, modifica sau stinge, potrivit dreptului obiectiv, raporturi juridice, cu condiția ca de existența acestei intenții să depindă însăși producerea efectelor juridice”³. I s-a reproșat acestei definiții inutilitatea mențiunii privind condiția ca „de existența intenției să depindă însăși producerea de efecte juridice”, de vreme ce actul juridic este definit ca manifestarea de voință săvârșită tocmai cu intenția producerii unor asemenea efecte⁴.

Trecând peste asemenea obiecții, importante sunt de reținut trăsăturile esențiale ale actului juridic, care sunt următoarele:

– mai întâi, ne aflăm în fața unei *manifestări de voință*. Pentru a fi cunoscută, voința trebuie exteriorizată prin orice mijloace de natură a fi adusă la cunoștința celorlalți. Exteriorizarea voinței se poate face în scris, cum este cazul ofertei de contract, prin simple gesturi semnificative⁵, cum este cazul semnului de oprire a taxiului, ridicarea mâinii în

---

¹ Pentru detalii privind delimitarea actului de drept civil față de actul juridic de drept public a se vedea I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 358-366.

² G. Boroș, L. Stănculescu, *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2001, p. 77; Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil român. Subiectele dreptului civil*, ed. a XI-a, revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 129, *op. cit.*, p. 185; I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 88; O. Ungureanu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 137; E. Lupan, I.S. Pop, *Tratat de drept civil român*, Ed. C.H. Beck, București, p. 172.

³ D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 14.

⁴ Gh. Beleiu, *op. cit.*, p. 128.

⁵ Autorii unui excelent manual de drept civil susțin că „gestul se diferențiază de act, deoarece nu este conștient, ci involuntar și intempestiv. Efectul – dacă se atașează gestului, e survenit și întâmplător, nu dorit și voit” (I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 353). Exprimându-ne rezerve asupra acestei susțineri, noi credem că există și gesturi care semnifică o anumită voință direcționată spre producerea unor efecte juridice, precum cele mai sus enunțate.

cadrul licitațiilor, ori la bursă, unde operează o adevărată simbolică a gesturilor, sau chiar prin simpla tăcere, atunci când legea dispune expres că tăcerea valorează acceptare (*qui tacet consentire videtur*), cum este cazul tacitei relocațiuni (*tacita reconductio*), prevăzută de art. 1.810 C. civ.¹;

– manifestarea de voință trebuie să fie direcționată spre atingerea unui *scop juridic*: fie crearea de raporturi juridice, cum este cazul încheierii unui contract, sau cel al acceptării unei succesiuni de către persoana care are vocație succesorală, unde se urmărește crearea unor raporturi juridice specifice dreptului succesoral, modificarea unor raporturi preexistente, prin schimbarea clauzelor contractuale, transformarea raporturilor juridice, prin transmiterea unor drepturi cum ar fi cesiunea de creanță, subrogația în drepturile creditorului, sau încetarea de raporturi juridice, prin plată sau un alt mod de stingere a obligațiilor.

§2. Clasificarea actelor juridice civile. Noțiunea de act juridic are un mare grad de generalitate, incluzând atât manifestarea unilaterală de voință, cât și acordul de voință, contractul. De aceea, clasificările la care ne vom opri mai jos caracterizează concomitent și contractele, cu excepția primeia dintre ele, care se referă, exclusiv, la actele juridice, în general.

2.1. Acte juridice civile unilaterale, bilaterale și plurilaterale (după numărul părților care le încheie)

– *Actele juridice unilaterale*, numite și acte de formație unilaterală. Potrivit art. 1.324 C. civ. „este unilateral actul juridic care presupune numai manifestarea de voință a autorului său”². Pe lângă cele două acte juridice unilaterale reglementate de Codul civil (promisiunea unilaterală – art. 1.327 C. civ. și promisiunea publică de recompensă – art. 1.328 C. civ.), alte asemenea acte juridice sunt: testamentul, opțiunea succesorală (acceptarea sau renunțarea la succesiune), denunțarea contractului, atunci când legea o îngăduie, prin excepție de la principiul irevocabilității actelor juridice, oferta de contract, acceptarea ofertei de contract, ratificarea unui act juridic anulabil, mărturisirea, recunoașterea paternității etc.

Uneori, actele juridice unilaterale se mai numesc și angajamente unilaterale de voință³. În realitate, cele două noțiuni nu se confundă. Așa cum precizează autoarea unei monografii dedicate actului unilateral, „angajamentul unilateral desemnează manifestarea de voință unilaterală săvârșită cu intenția de a da naștere în sarcina autorului său unor obligații civile. Cu acest înțeles, angajamentul unilateral este o categorie a actului unilateral privit *lato sensu* (care, potrivit aceleiași autoare, este orice manifestare unilaterală de voință, indiferent de natura efectelor pe care le produce) și se opune actului juridic unilateral *stricto sensu*”⁴.

---

¹ Potrivit acestei norme: „după împlinirea termenului, locatarul continuă să dețină bunul și să își îndeplinească obligațiile fără vreo împotrivire din partea locatorului, se consideră încheiată o nouă locațiune, în condițiile celei vechi, inclusiv în privința garanțiilor”.

² În opinia noastră, expresia „numai manifestarea de voință a autorului său” nu evidențiază particularitatea actului juridic unilateral, aceea că este expresia unei *singure* voințe. Altfel, textul, interpretat *per a contrario*, ar putea lăsa să se creadă că sunt și acte juridice care, pe lângă manifestarea de voință, ar mai presupune și altele.

³ I. Dogaru, *Valențele juridice ale voinței*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 195.

⁴ M. Avram, *Actul unilateral în dreptul privat*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 22. A se vedea și studiul aceleiași autoare „Unele considerații teoretice și practice ale actului unilateral de voință în dreptul român și în dreptul comunitar”, A.U.B. nr. 1/2003, p. 48-56.

Actele juridice unilaterale nu trebuie confundate cu contractele unilaterale. Acestea din urmă sunt acte bilaterale, din punctul de vedere al părților între care se încheie, numai că ele dau naștere la obligații în sarcina unei singure părți, cum este cazul contractului de donație.

Recunoașterea actului unilateral ca izvor de obligații face obiectul unei îndelungate controverse în dreptul civil. Potrivit concepției clasice, actul juridic unilateral nu poate fi considerat izvor de obligații civile, cu motivarea că nimeni nu poate obliga pe altul obligații printr-o singură manifestare de voință¹. În sens contrar, un erudit autor francez, afirmă că „nimic nu pare mai firesc decât ca individul să dorească și să poată ca, prin voința sa unilaterală, să producă efecte juridice”², ceea ce îl îndreptățește să considere actul unilateral drept izvor de obligații civile.

Doctrina noastră de drept civil consideră că actul unilateral constituie izvor de obligații în cazurile prevăzute de lege, dar „constituirea unei teorii generale a actului unilateral este dificilă, având în vedere că acest act nu produce întotdeauna efecte similare”³. Aceiași autori însă propun *de lege ferenda* ca actul unilateral să devină izvor de obligații.

În perspectiva uniformizării dreptului obligațiilor, Principiile Dreptului European al Contractelor (PECL), elaborate de Comisia Lando, admit că promisiunea de contract este obligatorie, chiar fără a fi acceptată, iar practica unora dintre statele europene admite că actul juridic unilateral este izvor de obligații civile.

Actualul Cod civil se înscrie în această orientare și prevede la art. 1.165 că „obligațiile izvorăsc din contract, act unilateral, gestiunea de afaceri, îmbogățirea fără justă cauză, plata nedatorată, fapta ilicită, precum și din orice alt act sau fapt de care legea leagă nașterea unei obligații”. Actului juridic unilateral îi este rezervată și o reglementare specială la art. 1.324-1.329 C. civ.

– *Actele juridice bilaterale* sunt contractele civile, rod al acordului de voință.

– *Actele juridice plurilaterale* sunt rezultatul a trei sau mai multe voințe, cum este cazul contractului de societate, când sunt trei sau mai mulți asociați, sau tranzacția încheiată în cadrul partajului succesoral de către moștenitori.

Interesul clasificării constă în următoarele distincții:

– formarea valabilă a actului unilateral se face printr-o singură manifestare de voință, în timp ce în cazul actelor bi- sau plurilaterale este nevoie ca toate voințele concordante ale părților să fie manifestate;

– actele juridice unilaterale, în principiu, nu pot fi revocate; excepția cea mai importantă este testamentul, care este un act unilateral esențialmente revocabil, dat fiind faptul că legea oferă eficiență juridică ultimei voințe a defunctului, în timp ce actele bi- sau plurilaterale pot fi revocate prin acord de voință. Potrivit principiului simetriei în drept, așa cum asemenea acte juridice pot fi încheiate prin acord de voință (*mutuus consensus*), tot astfel ele pot fi desfăcute, revocate prin acord de voință, dar exprimat în sens contrar (*mutuus dissensus*);

– regimul juridic al viciilor de consimțământ este diferit: la actele bi- sau plurilaterale eroarea poate fi viciu de consimțământ numai dacă a fost cunoscută de cealaltă parte, iar dolul este viciu de consimțământ numai dacă provine de la cocontractant. În materia actelor

---

¹ M.B. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, București, 1921, p. 406-409; M.G. Rarincescu, *Curs de drept civil român*, vol. II, București, 1946, p. 295; I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Drept civil român*, vol. II, București, 1933, p. 10 și urm.

² J. Carbonnier, *Droit civil. Les obligations*, vol. 4, 1985.

³ I. Dogaru, S. Cercel, *op. cit.*, p. 93.

unilaterale dolul ne apare sub forma specifică a captației (*captatio benevolentiae*) și sugestiei, ambele specifice liberalităților.

2.2. Acte juridice cu titlu oneros și acte juridice cu titlu gratuit (după scopul urmărit la încheierea actului)

– *Acte juridice cu titlu oneros*. Spre deosebire de înțelesul cuvântului „oneros” din limbajul curent, unde el are uneori conotații peiorative, semnificând avantaje exagerate sau chiar necuvenite, în drept, actul juridic este oneros când fiecare parte vizează procurarea unui avantaj în schimbul obligațiilor asumate, așa cum prevede art. 1.172 alin. (2) C. civ. Într-un sistem care proclamă consensualismul, importantă pentru calificarea unui contract cu titlu oneros este intenția părții contractante de a obține în schimbul propriei prestații un avantaj pentru sine sau pentru altul, altfel spus, cauza contractului, care, potrivit art. 1.235 C. civ. este „motivul care determină fiecare parte să încheie contractul”. Orice contract presupune o confruntare a unor interese distincte, de cele mai multe ori aflate în competiție, fiecare parte dorind să obțină cât mai mult de la cocontractant. Plecând de la această realitate, întreaga reglementare a contractului pe care o face actualul Cod civil are în vedere preocuparea de a asigura echilibrul dintre prestații, fiind instituite o serie de instrumente menite a-l restabili acolo unde a fost încălcat. Dacă o parte încheie un contract în condiții dezavantajoase este pentru că are motive personale de a o face, și nu pentru că ar avea în vedere interesele celeilalte părți. Contractul va rămâne calificat cu titlu oneros, chiar dacă prestațiile sunt inegale. Libertatea de voință face ca fiecare parte să fie propriul său judecător, astfel că nimic n-o va putea împiedica să încheie un contract în condiții mai puțin avantajoase pentru sine. Mai mult, potrivit art. 1.271 C. civ., „părțile sunt ținute să își execute obligațiile, chiar dacă executarea lor a devenit mai oneroasă, fie datorită creșterii costurilor executării propriei obligații, fie datorită valorii contraprestației”. Doar când executarea contractului a devenit excesiv de oneroasă, datorită unei schimbări excepționale a împrejurărilor care ar face vădit injustă, instanța poate dispune adaptarea sau încetarea contractului, așa cum prevede alin. (2) al art. 1271 C. civ.

– *Actul juridic cu titlu gratuit* este cel prin care una dintre părți urmărește să procure celeilalte părți un beneficiu, fără a obține în schimb vreun avantaj, așa cum prevede art. 1.172 alin. (2) C. civ. În acest caz, partea este animată de intenția de a face o liberalitate (*animus donandi*). La rândul lor, actele cu titlu gratuit pot fi clasificate în:

– *acte juridice dezinteresate*, cele prin care se aduc altora servicii, dar care nu au ca efect micșorarea patrimoniului celor care le încheie și nici sporirea patrimoniului beneficiarului, cum este cazul mandatului gratuit, împrumutului gratuit, comodatului;

– *liberalități*, cele care, dimpotrivă, diminuează patrimoniul dispunătorului, fără a urmări o prestație în contrapartidă.

Cât privește donația cu sarcini (*sub modo*), ea continuă a fi cu titlu gratuit când sarcina a fost stipulată în favoarea donatarului, cu intenția de a gratifica, spre deosebire de situația în care sarcina a fost stipulată în favoarea donatorului sau a unui terț, când donația este cu titlu oneros.

Interesul clasificării constă în regimul juridic diferit aplicabil celor două categorii de acte juridice:

– de principiu, legea este mai severă în privința condițiilor de fond și de formă ale actelor cu titlu gratuit. Astfel, potrivit art. 1.011 C. civ., „donația se încheie prin înscris autentic, sub sancțiunea nulității absolute”. Aceeași condiție de formă este prevăzută și